

Міжнародного судово-правового форуму, 17-18 березня 2016 р., м. Київ К.: Юридична практика, 2016. С. 45–48.

2. Якимчук Н. Поняття «правовий статус», «правове положення», «правовий модус» та «правовий режим»: теоретико-правовий аналіз. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 3. С. 11–18.

3. Іванцова А. В. Підвищення кваліфікації адвокатів як запорука надання якісної правничої допомоги: міжнародний досвід. *Право України*. 2016. № 12. С. 37–43.

## УДК 340

*Мелех Л. В., к.ю.н., доцент, професор*

*Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів, Україна*

### ПРОБЛЕМАТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ

Головним напрямом розвитку інформаційного суспільства є проведення комплексу заходів стосовно інформатизації судової системи використовуючи сучасні інформаційні технології на нормативному рівні.

Конкретні завдання, основні принципи і напрямки інформатизації в судовій системі є визначені у законах України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2015–2020 рр.» і «Про судоустрій і статус суддів», а також в Концепції галузевої програми інформатизації судів загальної юрисдикції, інших органів та установ судової системи та інших нормативно-правових актах (Програма) [1].

На мій погляд, важливим документом в теоретико-прикладному розумінні являється Концепція, у якій є визначена головна мета Програми як комплексний результат вдосконалення інформаційно-телекомунікаційної системи судів: 1) поліпшення думки населення про суди, ролі їх і соціальної значимості, підвищення доступності та зростання довіри до органів правосуддя; 2) якісне покращення рівня судового захисту прав та свобод громадян і юридичних осіб; 3) підвищення правового рівня проінформованості населення, ділової їх активності стосовно забезпечення захисту своїх прав, свобод та законних інтересів у судовому порядку; 4) формування позитивного іміджу судової системи у цілому. Варто також зауважити те, що вказана Програма не містить посилань на запровадження електронного судочинства, оперуючи встановленням найотимальніших шляхів її реалізації.

Основні завдання Програми полягають у: 1) скороченні термінів розгляду судових справ і підвищення доступу до правосуддя відносно комплексного використання новітніх інформаційних технологій (ними є інтернет-технології, засоби відеоконференцзв'язку, технології обробки і зберігання електронних даних, технології електронного діловодства); 2) повній адаптації стосовно електронного документообігу у судах, обробці даних судової статистики, у підвищенні ефективності процесів судового діловодства; 3) високій

оперативності інформаційної взаємодії судів і держаних органів та установ; 4) комплексному забезпеченні інформаційної безпеки і захисті інформації у єдиній судовій інформаційній системі; модернізації та розвитку інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури судів; 5) підвищенні кваліфікації суддів та працівників апарату, використовуючи новітні інформаційні технології дистанційного навчання.

Вважаю, що є негайна потреба у проведенні аналізу виконання наведених завдань Програми із метою визначення напрямків та заходів, що стосуються запровадження електронного судочинства. Перше з них зв'язане із скороченням строків судового розгляду і підвищення рівня доступності правосуддя на базі використання новітніх інформаційних технологій.

Практика Європейського суду із прав людини є побудована на комплексному розумінні тривалості розумного строку провадження, що є необхідним для оцінювання використавши аналіз конкретних обставин справи і урахувавши об'єктивні критеріїв, до яких Суд відносить такі: 1) складність справи, а саме обставини та факти, які базуються на праві та тягнуть певні юридичні наслідки; 2) поведінку заявника: якщо є затримка розгляду справи із його вини, то це, є фактором, який послаблює ефективність скарги, але не можна вимагати від заявника активної співпраці із судовою владою; 3) поведінку державних органів, так як лише затримки, у яких можна звинуватити державу, можуть виправдати висновок про невиконання вимоги, яка має розумний строк; 4) значущість для позивача питання, що знаходиться на розгляді у суді, чи окреме становище учасника справи у процесі.

Як зазначено у літературі, в кожному окремому випадку Європейський суд з прав людини визначає дотримання державою критерію розумності судового процесу, беручи до уваги усі обставини справи, та висновок його може бути інший від аналогічних, здавалось би, вихідних умов [2].

У багатьох країнах уповільнення розгляду справ є основною рисою для існування судової системи. Європейською комісією із питань ефективності правосуддя проведено було дослідження, у результаті було зроблено висновок про комплексний характер даної проблематики.

До прикладу, судовий розгляд трудових спорів в країнах у яких проводили дослідження є різноманітним – здебільшого від 3 місяців (Нідерланди, Іспанія) до 695 днів (Італія) та 440 днів (Словенія); спори що стосуються розлучення найскоріше розглядаються у Румунії (82 дні) і Нідерландах (104 дні), а найтриваліший процес є у Португалії (359 днів).

На мій погляд, Україна не є унікана у контексті наявності фактів тяганини під час розгляду справ в судах. Одночасно така проблема на вітчизняних теренах є наслідком пов'язаності ряду факторів, серед яких, на мою думку, базовими є питання організації роботи суддів і стану організаційного забезпечення суддів в кожному суді та у системі судів господарської юрисдикції у цілому.

Із врахуванням ситуації, що склалася відносно зволіканням розгляду справ акцентуємо увагу на тому, що часто є випадки, коли судовий розгляд справи без поважних причин відкладено безпідставно, чи узагалі суддею не

проводиться. Окрім того, варто звернути увагу на дуже невисокий рівень знань суддів (це стосується старшого віку), що пов'язані з використанням новітніх інформаційних технологій в проведенні судочинства (надсилання копій судових рішень до ЄДРСР, виготовлення проектів судових рішень в автоматизованих системах документообігу, пошук статистичних даних і судової практики, що є актуальною, архівування даних).

Організаційний момент забезпечення діяльності господарських судів підтримується чи Державною судовою адміністрацією України і територіальними її управліннями, чи апаратом Верховного Суду України (відповідно до Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в редакції від 02.06. 2016 р.). І коли у суду є достатній рівень фінансування, тоді можна забезпечити потреби їх сучасною та якісною комп'ютерною технікою, а також програмним забезпеченням.

Важливим є питання повного переходу до електронного документообігу у судах І-інстанції. Щоб це реалізувати потрібні якісні програмні продукти, що будуть запроваджені у судах. Разом із тим тут існує ряд проблем. Так, як вже було сказано, рішенням Ради суддів України від 26.11.2010 р. № 30 було затверджено Положення про автоматизовану систему діловодства суду (Положення). Цей акт визначає порядок функціонування автоматизованої системи документообігу у господарських судах І-інстанції, що забезпечує: 1) реєстрацію вхідної і вихідної кореспонденції, у тому числі усіх судових справ, а також етапів їх руху; 2) неупереджений й об'єктивний розподіл судових справ між суддями із дотриманням принципів випадковості й у хронологічному порядку надходження судових справ, із врахуванням завантаженості кожного судді, тобто є збалансоване навантаження; 3) надання фізичним і юридичним особам інформації про стан розгляду судових справ; 4) оприлюднення передбаченої Положенням інформації для розміщення на веб-сайтах судів веб-порталу «Судова влада України»; 5) централізоване зберігання оригіналів електронних документів суду й низки інших процесуальних документів, у тому числі оригіналів електронних судових рішень, що виготовляє суд; 6) виготовлення і збереження оригіналів електронних документів суду; 7) автоматичне формування і підготовка статистичних даних, аналітичних, узагальнюючих показників, що є отримані на підставі занесеної до автоматизованої системи інформації; 8) автоматичне надсилання засобами електронного зв'язку оригіналів електронних документів суду, а також текстів судових повісток у вигляді sms-повідомлень учасникам судового провадження за заявками їх; 9) видачу копій судових рішень, виконавчих документів на підставі наявних в автоматизованій системі даних; 10) передачу справ до електронного архіву.

Згідно із законами України «Про інформацію», «Про державну таємницю» і «Про захист в інформаційно-телекомунікаційних системах» у інформаційних системах вагомим об'єктом захисту є інформація із обмеженим доступом, яка становить державну чи іншу, що є передбачена законодавством України, таємницю, конфіденційну інформацію, яка є державною власністю або передана є державі у володіння, користування, розпорядження. Тому, у

інформаційній системі основним об'єктом захисту виступає інформація із обмеженим доступом, що зберігається і циркулює в вигляді повідомлень, даних, які мають певну обмеженість та цінність як для власника її, так і для порушника технічного захисту інформації.

На мій погляд, із врахуванням досвіду роботи інформаційних, автоматизованих систем документообігу, що функціонують в господарських судах, потрібно виокремити типові потенційні загрози відносно використання зазначених систем:

- 1) загроза конфіденційності (несанкціонованого одержання) інформації усіма потенційними та можливими каналами витоку її;
- 2) загроза доступності інформації (несанкціонованого чи випадкового обмеження) і ресурсів інформаційної системи;
- 3) загроза цілісності (несанкціонованої зміни) інформації;
- 4) загроза спостереженості роботи інформаційної системи (порушення процедур ідентифікації і аутентифікації, процедур контролю доступу та дій користувачів, повна чи часткова втрата керованості інформаційної системи, загроза від несанкціонованих атак на програмні, апаратні і телекомунікаційні засоби інформаційної системи);
- 5) комп'ютерні вірусні загрози.

#### Список літератури

1. Шукліна Н. Г. Запровадження інновацій у систему підготовки висококваліфікованих кадрів для судової системи. *Вісник Вищої кваліфікаційної комісії суддів України*. 2012. № 1. С. 32–35.
2. Юрченко О. М. Щодо поняття спеціальної діяльності правоохоронних органів під час проведення гласних негласних, слідчих (розшукових) дій. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія Право*. 2012. № 2 (6). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12yomsrd.pdf>

**УДК 340**

**Мізік А. О., студентка**

**Науковий керівник: Капленко Г. В., к.е.н., доцент**

**Львівський національний університет імені Івана Франка,  
м. Львів, Україна**

## СУЧАСНІ ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Формування правової системи України, її вдосконалення та перспективи розвитку є об'єктом ретельної уваги та дослідження на сучасному етапі розвитку держави.

Особливо важливим фактором для організації розквіту та розвитку власного суспільства виступає сформована національна правова система, яка продуктивно функціонує.